

Trocha výsledků empirických studií

(Buchanan, kap. 13)

Jakmile uznáme, že jednotlivci jako voliči, nebo potenciální voliči, určují v rámci demokratického politického systému velikost veřejného sektoru a všech jeho složek, pak jsme povinni se pokusit zjistit o těchto individuálních volbách co možná nejvíce.

Dosavadní výzkum (*šedesátá léta!*) na tomto poli není obsáhlý; přinesl pouze rozptýlené poznatky; mnohé zůstalo nedokončeno. Přesto všechno bude užitečné provést shrnutí toho, co se zatím podařilo uskutečnit; spíše než o definování nějakých závěrů však půjde o naznačení směrů dalších možných výzkumných snah. (*Od té doby pochopitelně další.*)

INFORMACE A NEZNALOST

První věc, kterou musíme vyjasnit, je **objem či míra informací, které jednotlivý občan má, když provádí skutečné či potenciální fiskální volby**. Kolik toho jednotlivci vědí o fiskálních institucích, prvcích fiskální soustavy, v rámci které žijí? Jak si jednotlivec uvědomuje objem daní, které musí platit? Kolik ho stojí veřejné statky, počítáno v penězích, které zaplatí na daních?

Logickým výchozím bodem výzkumu proto může být odhad jednotlivců ve věci jejich osobní daňové povinnosti v rámci nepoužívanéjší přímé daně - daně z příjmu.

*Enrickovy studie*¹. Tento výzkum byl založen na zjišťování empirických údajů pomocí rozhovorů a dotazníků. Enrick položil každé osobě dvě jednoduché otázky. V první byla osoba dotázána, jak *odhaduje* celkovou částku, kterou v loňském roce zaplatila na dani z příjmu. V druhé otázce byla osoba požádána, aby nahlédla do svých osobních záznamů a zjistila, kolik *skutečně* zaplatila. Dotazování bylo prováděno v druhé polovině kalendářního roku, aby bylo možno zkoumat uvědomění daně v jiném období než v době jarního vyúčtování daní. Výsledky Enrickovy studie nebyly překvapivé. Dokonce ani v případě daně z příjmu nejsou lidé dobře informováni o své vlastní daňové povinnosti. Pouze o něco více než polovina (55%) byla schopna správně odhadnout vlastní daňovou povinnost v rozmezí plus minus 10%. Více než jedna čtvrtina dotazovaných se ve svém odhadu mylila o více než 20%. Obecně se projevovala mírná tendence k podhodnocení daňové povinnosti, ale toto zjištění nebylo dominantní. Vzorky dotazovaných byly vybrány ze všech příjmových hladin, ale nebyla prokázána jasná souvislost mezi procentuálním omylem v odhadu daně a úrovní příjmu dotazovaného. Toto předběžné zjištění bylo důležité, neboť do jisté míry vyvracelo hypotézu, že srážkový způsob vybírání daně vede k menšímu uvědomění daňové povinnosti. Potvrzení této hypotézy by totiž vyžadovalo výsledek v tom smyslu, že osoby s vysokými příjmy (u kterých je menší podíl daní vybíraných srážkou) by vykazovaly přesnější odhady.)

*Odhad daňové povinnosti u daní vybíraných srážkou: Wagstaffova studie*². Wagstaff provedl výzkum u více než tisíce poplatníků, u kterých byla daň vybírána srážkou. Každý dotazovaný

¹ Výsledky studií N. L. Enricka jsou shrnuty v článku N. Enrick, „A Pilot Study of Income Tax Consciousness“, *National Tax Journal*, XVI (červen, 1963), str.169-173, a „A Further Study of Income Tax Consciousness“, *National Tax Journal*, XVII (září, 1964), str.319-321.

² Wagstaffova studie byla dokončena ve formě disertační práce na University of Virginia. Viz J. V. Wagstaff, „Tax Consciousness Under Withholding“, Alderman Library, University of Virginia. Výsledky studie jsou shrnuty v J. V. Wagstaff, „Income Tax Consciousness Under Withholding“, *Southern Economical Journal*, XXXII (červenec, 1965), str.73-80.

byl požádán, aby odhadl svůj hrubý příjem za dané období před zdaněním i částku daně, která je mu v tomto období strhávána. Tyto informace o odhadech pak byly porovnány přímo s výplatními a daňovými záznamy, které Wagstaffovi zpřístupnily zaměstnavatelské podniky.

Stejně jako v Enrickově studii i Wagstaff zjistil, že jednotliví poplatníci nejsou dobře informováni o svých daňových povinnostech. V tomto případě bylo asi 52% dotázaných schopno odhadnout svoji daňovou povinnost v rozmezí plus minus 10%, čímž se potvrdila obecná platnost Enrickových výsledků. Asi 30% se dopustilo chyby v odhadu v rozsahu větším než 20%. Podobně jako v Enrickově studii se neprokázaly výrazné tendence k nadhodnocování nebo podhodnocování ve skupině jako celku, ačkoliv zde, na rozdíl od Enrickových výsledků, existovaly mírné náznaky nadhodnocení.

Wagstaff ovšem došel k zajímavějším výsledkům, když rozdělil dotázané podle příjmových skupin. Zjistil, že podskupina dotázaných s nižšími než středovými příjmy měla tendenci vykazovat nadhodnocení částky daně. A naopak, podskupina s vyššími než středovými příjmy měla tendenci podhodnocovat částku daně. Obě tato zjištění měla statistickou významnost.

Další poznatek Wagstaffovy studie, který je velmi zajímavý, se týká vztahu mezi přístupem k daňové spravedlnosti či rovnosti a daňovým vědomím. V úvodní otázce se totiž Wagstaff ptal, zda dotázaní považují daň z příjmu za „spravedlivou“ anebo ne. Oddělil pak ty dotázané, kteří považovali daň za „spravedlivou“, od těch, kteří tvrdili, že je „nespravedlivá“. Zjistil, že v podskupině dotázaných, kteří považovali daň za spravedlivou, existuje pozoruhodně vyšší přesnost v odhadech této daně. A naopak, jednotlivci, kteří tvrdili, že daň je nespravedlivá, vykazovali ve svých odhadech výrazně vyšší rozmezí omylů.

Schmöldersův průzkum. Schmölders se ptal svých respondentů na to, jaké procento hrubého příjmu si myslí, že zaplatili v dani z příjmu, a pak porovnával tyto výsledky s externími odhady procentuálních částek, které měly být skutečně zaplacené. Podobně jako ve všech studiích tohoto typu i Schmölders došel k závěru, že poplatníci nejsou dobře informováni. Dále jeho výsledky naznačovaly, že poplatníci mají v průměru tendenci nadhodnocovat svoji daňovou povinnost. (pozn.5)

Nepřímé zdanění

Schmölders zjistil, že poplatníci v mnoha případech nejsou schopni rozlišit zboží a služby, která podléhají specifické spotřební dani, od těch zboží a služeb, která této dani nepodléhají. Většinou si jednotlivci uvědomovali, že daně představují důležitou součást konečné ceny u klasického luxusního zboží jako alkohol či tabák. Ale u jiných, nezdaněných „luxusních“ komodit, které byly v dotazníku uvedeny, byla jedna třetina až jedna polovina respondentů přesvědčena, že daň u tohoto zboží existuje (a přitom neexistovala).

Neznalost ohledně sazeb daně byla ještě závažnější. U daně na cigarety se pouze 14% respondentů pohybovalo v rozmezí přesnosti plus minus 10%. Přibližně stejný počet respondentů tuto daň ve svých odhadech nadhodnocovalo jako podhodnocovalo. U daně na cukr byl počet relativně přesných odhadů daně ještě menší, a vzhledem k tomu, že tato daň je výrazně nižší (než např. u cigaret), většinou měli respondenti tendenci ji nadhodnocovat.

Schmölders dále pokládal otázku: Kolik myslíte, že byste získali dodatečného příjmu, kdyby všechny selektivní spotřební daně byly zrušeny? Včetně daně z obratu byla správně vypočtená odpověď v průměru odhadnuta na cca 10% příjmu rodiny. Bylo zjištěno, že rodiny s nižšími příjmy mají tendenci nadhodnocovat břemeno daní, zatímco rodiny s vyššími příjmy spíše projevovaly tendenci toto zatížení podhodnocovat. Toto zjištění je v souladu s výsledky Wagstaffova průzkumu, které jsme zde zmiňovali s ohledem na daň z příjmu jednotlivců.

V roce 1954 se Robert Ferber pokusil zkoumat uvědomění amerických spotřebitelů o snížení specifických spotřebních daní, které bylo zavedeno dříve toho roku. Zjistil, že pouze asi 30% respondentů si je vědomo, že ke snížení daní došlo (alespoň u některé položky), přičemž u některých komodit tento údaj dosáhl pouhých 16%. V souladu se Schmoldersovými výsledky Ferber zjistil, že značný počet respondentů nerozlišoval zdaňované a nezdaňované výrobky.

ODHAD A UVĚDOMĚNÍ UŽITKŮ

Neexistuje totiž téměř žádná empirická práce, která by byla zaměřena na určení individuálního odhadu či uvědomění hodnoty užitků, které jednotlivec získává z veřejně poskytovaných statků a služeb. (opět 60. léta!)

Volba systému sociálního zabezpečení: Průzkum londýnského The Institute of Economic Affairs. Hlavním cílem těchto průzkumů bylo zjišťování informací o preferencích jednotlivců ve vztahu k různým alternativním systémům jako takovým, nikoli zkoumání rozdílných důsledků různých alternativ, což je informace závažná z hlediska naší analýzy. Některé vedlejší výsledky tohoto průzkumu však naznačují úroveň ocenění užitků ve smyslu alespoň přibližných nákladů příležitosti.

V rámci průzkumu v roce 1963 byly zjišťovány názory veřejnosti na poskytování zdravotní péče, vzdělání a starobních důchodů. Co se týkalo zdravotní péče, měli respondenti tendenci vážně podhodnocovat náklady poskytování standardních množstevních jednotek, např. týdenního léčebného pobytu v nemocnici. Nedostatek uvědomění nákladů byl ještě podtržen skutečností, že asi 36% respondentů se domnívalo, že příspěvky na systém zdravotního zabezpečení (National Health Service) jsou dostatečné pro jeho úplné financování, přičemž ve skutečnosti tyto příspěvky tvořily pouze asi jednu pětinu celkových zdrojů. Podobný, i když poněkud méně alarmující, byl přístup respondentů k otázkám nákladů a užitků systému vzdělávání. Asi 18% respondentů nepovažovalo za nutné, aby se za vzdělání platilo, a to „ani přímo ani prostřednictvím daní“. Na rozdíl od zdravotní péče však měli respondenti tendenci nadhodnocovat náklady na veřejné vzdělávání i náklady na soukromé poskytování těchto služeb. Co se týče systému důchodů, asi 35% respondentů chápalo správně princip „pojištění“, kdy příjemce důchodu musí nejprve nahromadit dostatečné rezervy, aby pokryl náklady výplat dávek. Ve skutečnosti jak příspěvky zaměstnanců tak zaměstnavatelů činí pouze asi 10% celkových zdrojů tohoto programu.

Průzkum z roku 1965 se pokoušel určit **uvědomění respondentů o celkové hodnotě sociálních dávek**, které dostávají v rámci všech veřejných programů na sociální zabezpečení. Stejně jako v případě daní, který byl zmíněn dříve, se zde prokázala obecná tendence k podhodnocení, přičemž rozptyl odhadů byl velmi široký. V průzkumu v roce 1965 však na rozdíl od průzkumu v roce 1963 nebyl učiněn pokus o zjištění odhadů užitků u jednotlivých programů.

Z hlediska této studie je nejzajímavějším výsledkem obou průzkumů to, že byl prokázán neúspěch jednotlivce při promítnutí užitků veřejných statků do příslušných daňových nákladů.

Do jaké míry volí jednotlivci mezi danými veřejnými alternativami na základě kritérií, která lze objektivně měřit (bez ohledu na informační stránku problému)? Neboli, i kdyby byl jednotlivec přesně informovaný jak o svých daňových povinnostech, tak o hodnotě užitků veřejných statků, které obdrží, **bude volit takovým způsobem, který je ze strany ekonomů předvídatelný?** Pokud nelze na tuto otázku odpovědět kladně, lze jen těžko pokročit dál ve směru odvození „vědecké“ teorie individuálního chování ve fiskální volbě.

Michiganské studie. Zjistila, že občané s vyššími příjmy vykazují relativně vyšší preference ve vztahu k prodejním daním než k daním z příjmu, zatímco občané s nižšími příjmy vykazují opačné preference. Vlastníci nemovitostí ve srovnání s nájemci mají tendenci být méně příznivě nakloněni použití daní z nemovitostí. Obecně řečeno, tento průzkum potvrdil hypotézu, že ekonomické pozice jednotlivých občanů jsou důležitým určujícím faktorem jejich přístupu k fiskálním opatřením. (*dnes se nám zdá přirozené...*)

Veřejné programy zaměřené na poskytování užitků skupinám s nízkými příjmy (podpora chudých, nezaměstnaných, zdravotní péče, veřejné práce) měly tendenci být příznivěji přijímány jednotlivci s nižšími příjmy. Podpora drobného podnikání a výstavby silniční sítě vykazovala vyšší upřednostnění u skupin s vyššími příjmy. Všechny skupiny bez ohledu na výši příjmu byly příznivě nakloněny výdajům na vzdělávání a podporu ve stáří. **Toto zjištění spolu s některými dalšími výsledky studie naznačilo, že soukromý ekonomický zájem jednotlivce sám o sobě nelze považovat za soběstačnou, všezahrnující vysvětlující hypotézu.**

Jeden z nejzajímavějších poznatků tohoto výzkumného projektu se týkal postojů jedinců s vyššími příjmy k rozšíření všech typů veřejných programů. Na základě hrubé a zjednodušené verze hypotézy vlastního zájmu bychom měli předpokládat, že skupiny s vyššími příjmy budou méně příznivě nakloněny rozšíření veřejných programů, než skupiny s nižšími příjmy. Průzkum však prokázal, že v průměru nejvíce podporují rozšíření veřejných programů skupiny s extrémně nízkými a extrémně vysokými příjmy, tedy z obou krajních rozmezí příjmové škály. Tento výsledek byl velmi zřetelný např. u výdajů na vzdělávání.

Vyvrací tento výsledek či popírá hypotézu maximalizace užitku v obecnějším smyslu? O žádné vyvrácení nejde, jestliže uvážíme, že jedinec s vyšším příjmem může více oceňovat „efekty přelévání“ veřejných výdajů, než je tomu u osob s nižšími příjmy, a dále, že schéma daňové incidence nemusí být natolik progresivní jako odpovídající koeficienty důchodové a cenové elasticity poskytovaných veřejných služeb.

Wilson-Banfieldovy studie. Jednotlivec, který stojí před skutečnou volbou, se může zachovat úplně jinak, než jak naznačoval jím vyjádřený postoj. Poněkud průkaznější údaje by tedy mohlo přinést zkoumání skutečného volebního chování jednotlivců. Realizace takového průzkumu je ovšem obtížná, neboť jednotlivci obvykle nevolí přímo mezi jednotlivými fiskálními alternativami. Určité ověření lze nicméně provést na základě zjištěných údajů z hlasování v referendech, která poskytují rozsáhlé možnosti zkoumání. Základnu pro testování zde mohou poskytnout místní referenda o výdajových programech. Takto pojaté výzkumné práce provedli James Q. Wilson a Edward Banfield z Harvard University. (1964)

Jejich práce je pozoruhodná v tom, že si za cíl dává ověření jasné hypotézy: voliči jednají tak, jako by se pokoušeli maximalizovat čistý příjem své rodiny. Tato hypotéza vede k předpokladu, že nejnižší příjmové skupiny by hlasovaly pro nejvíce veřejných výdajových programů, které předkládají místní orgány státní správy. U horních skupin příjmů by se naopak předpokládalo, že budou hlasovat proti většině návrhů na výdaje, zatímco v rámci skupiny se středními příjmy by to bylo případ od případu různé.

Výsledky měly tendenci potvrdit hypotézu v rámci skupiny s nízkými příjmy. Avšak skupiny s vysokými příjmy vykazovaly rovněž tendenci hlasovat většinou ve prospěch výdajových programů, přičemž mnohé z těchto programů jim poskytovaly jen malé přímé užitky. Opozice vůči místním výdajovým programům se soustředila do skupin se středními příjmy.

Tato zjištění tedy potvrzují průzkumy postojů provedené E. Muellerovou. Hrubá hypotéza o maximalizaci příjmu byla tedy do určité míry vyvrácena. Wilson a Banfield „vysvětlují“ chování skupin s vysokými příjmy určitými „altruistickými“ motivy, či „ohleduplností“.

Gillespieova studie představuje pokus empiricky změřit čistou incidenci obecné fiskální struktury, federální i státní (lokální), která zahrnuje jak stranu výdajů či užitek, tak stranu daňovou. Při uplatnění svého standardního modelu, který zahrnuje velmi ucelenou soustavu předpokladů ohledně incidence užitek a daní, Gillespie došel k závěru, že federální daňově-výdajová schémata zvýhodňují osoby s nízkými příjmy (což se očekávalo), vůči osobám s poměrně širokým rozmezím středních příjmů je neutrální, čistá daňová břemena pak ukládá osobám s vysokými příjmy. Co se týkalo státní (lokální) úrovně, zjistil, že osoby s nízkými příjmy jsou opět zvýhodňovány. Avšak dvě zbývající příjmové skupiny vykazovaly odlišné výsledky než v rámci federálního systému. Osoby se středními příjmy podléhají čistým fiskálním břemenům, zatímco vůči osobám s vysokými příjmy je systém neutrální.

Toto schéma fiskální incidence na státní (lokální) úrovni zřetelně naznačuje, že se opozice vůči rozšiřování veřejných výdajových programů bude soustřeďovat na osoby se středními příjmy, a to i když se přijme hrubá hypotéza maximalizace příjmu. Z tohoto pohledu mají výsledky Wilson-Banfieldovy studie, založené výhradně na údajích státní (lokální) úrovně, tendenci spíše potvrzovat než vyvracet tuto hypotézu, pokud vezmeme v úvahu chování skupin s nízkými příjmy i skupin se středními příjmy. A jelikož skupiny s vysokými příjmy na státní (lokální) úrovni nepodléhají ani čistým břemenům ani nezískávají čisté užitky, jejich chování ve smyslu podpory výdajových programů představuje podstatně slabší míru vyvracení hypotézy, než se vyvozovalo nezávisle na Gillespieových poznatcích.

Davisovy studie. Pokud nejsou k dispozici údaje o referendech ohledně výdajových či daňových programů, lze ústřední hypotézu ekonomického modelu ověřovat v rámci srovnatelných údajů z různých fiskálních jurisdikcí, které jsou charakterizovány různými ekonomickými okolnostmi. Tento přístup je implicitně založen na předpokladu, že zvolení veřejní zástupci, v tomto případě členové místních školních rad, jednájí v souladu s preferencemi individuálních občanů. Za tohoto předpokladu je tedy možné uvažovat, že výsledky, které vyplynou z jejich rokůvání a rozhodnutí, přesně odrážejí preference občanů. Tyto výsledky lze proto přímo použít pro ověření hypotézy o volebním chování jednotlivců. **Davis se nejprve zabýval problémem, od čeho se odvíjí výdaje v přepočtu na jednoho žáka** (dále jen výdaje na žáka) **v různých školních obvodech.** Existují ovšem standardní proměnné, u kterých lze předpokládat, že vysvětlí hlavní podíl rozdílů ve výdajích mezi jednotlivými obvody. Jde o známé ukazatele jako důchod na hlavu, hustota obyvatel, majetkové ukazatele, úroveň vzdělání. Davis však kladl hlavní důraz na otázku, zda k těmto ukazatelům lze přiřadit další proměnné, které souvisejí s ekonomicko-individualistickým modelem volebního chování a které mají rovněž podíl na vysvětlení daných rozdílů. Konkrétně se pak snažil u několika proměnných tohoto typu určit směr jejich působení či vlivu na konečná rozhodnutí.

Některé z těchto proměnných byly následující: (1) hodnota průmyslového majetku, (2) procento voličů, kteří vlastní nemovitosti, (3) procento celkového počtu obyvatel ve školách, (4) procento školních dětí ve státních školách. Davis předpokládal, že první proměnná, hodnota průmyslového majetku, by měla ovlivňovat výdaje na státní školy pozitivně, neboť poskytuje takový zdroj prostředků, který bezprostředně nenesou sami místní občané. Za druhé předpokládal, že čím větší je v jurisdikci procento vlastníků nemovitostí, tím nižší budou výdaje, neboť většina místních výnosů plyne právě z daní z nemovitostí. Dále předpokládal, že bude existovat negativní vztah mezi výdaji na žáka a procentem obyvatel ve školách a rovněž i procentem dětí ve státních školách.

Výsledky Davisových studií sice nebyly průkazné a nevedly k jasným závěrům, nebyly však v rozporu s jeho ústřední hypotézou.

Vliv politického a fiskálního uspořádání

Jeden možný přístup spočívá ve „vysvětlování“ rozdílné úrovně veřejných výdajů v různých státech. Standardní proměnné, které se pro zdůvodnění rozdílných poměrů mezi jednotlivými státy obvykle využívají, jsou následující: důchod, počet obyvatel, majetkové ukazatele, urbanizace. Ověřování naší hypotézy vyžaduje, aby k těmto proměnným byly přiřazeny další proměnné ukazatele, které charakterizují důležité fiskálněpolitické instituce. Na základě jejich zkoumání pak bude možné předvídat směry účinků těchto fiskálních institucí.

Jedna takováto přípravná studie byla provedena Jackem Forbsem z University of Virginia. Jako základní závisle proměnnou si Forbes zvolil *státní (lokální) výdaje na hlavu vyjádřené jako procento osobního důchodu*. Ve své studii se pak pokusil zdůvodnit rozdílné hodnoty této proměnné v několika státech USA. Povšimněte si, že jeho cílem nebylo vysvětlit rozdílné hodnoty úrovně výdajů v jednotlivých státech, což je problém často diskutovaný. Forbes se snažil vysvětlit rozdílnost v „tendencích“ či „náchylnostech“ používat důchod pro veřejné účely, které se v jednotlivých státech projevují. Účinek hlavní vysvětlující proměnné pro různou úroveň výdajů, to jest důchodu na hlavu, je zde z velké míry vyloučen. Úroveň důchodu na hlavu má ve Forbesově pojetí význam jen do té míry, jak se důchodové elasticity poptávek po jednotlivých veřejných statcích odchyľují od jednotkové hodnoty.

Jaký vliv na tuto tendenci veřejného použití důchodu mohou mít různé proměnné, týkající se politického a fiskálního uspořádání? Původně Forbes ve své studii zkoumal asi třicet různých proměnných. Přestože však byly k dispozici data z vládního sčítání lidu, některé proměnné ukazatele nebylo možné vhodně vyjádřit ve statisticky použitelné formě. Forbes proto nakonec snížil počet nezávisle proměnných pro účely své regresní analýzy na následující:

- x_1 - počet jednotek veřejné správy (pozn. tj. státní správy a samosprávy...) na hlavu
- x_2 - stupeň závislosti státu na zdrojích poskytovaných federální vládou
- x_3 - stupeň závislosti místních orgánů na zdrojích daného státu
- x_4 - stupeň lokální autonomie ve výdajích
- x_5 - stupeň lokální daňové autonomie
- x_6 - stupeň závislosti na nepřímém zdanění (ve státním systému).

Předpokládaná znaménka koeficientů v regresní rovnici vyplynula z následující úvahy. Vliv proměnných x_1 , x_4 a x_5 na závisle proměnnou, tj. státní výdaje na hlavu jako procento osobního důchodu na hlavu, se předpokládal záporný. Neboli větší počet jednotek veřejné správy a vyšší stupeň lokální daňové a výdajové autonomie bude při zachování ostatních podmínek snižovat tendenci k použití důchodu pro veřejné účely. Tato hypotéza o negativním vlivu byla založena na myšlence, že pokud se proces fiskálního rozhodování „přivede blíže k lidem“, měla by se v kolektivních volbách projevit větší racionalita, což by směřovalo k omezení výdajů. Opačný předpoklad ohledně znamének bylo možno zavést, pokud se za závažný faktor považovala ekonomika rozsahu veřejných výdajových programů. Předpokládalo se, že znaménka koeficientů pro proměnné x_2 , x_3 a x_6 budou kladná. Hypotézy o proměnných x_2 a x_3 nepotřebují bližšího vysvětlení; je zřejmé, že úroveň výdajů na státní (lokální) úrovni bude růst s rostoucí závislostí na vnějších zdrojích. Kladné znaménko předpokládané u koeficientu proměnné x_6 vychází z myšlenky, že nepřímé zdanění má tendenci vytvářet fiskální iluzi a skrývá tak jednotlivému poplatníkovi skutečný rozsah daně; tím je vlastně poplatník veden k tomu, aby podporoval vyšší úroveň veřejných výdajů.

Hypotéza o znaménkách se nepotvrdila v případě proměnné x_1 , počtu jednotek veřejné správy na hlavu. Hypotézy o proměnných x_2 a x_3 byly získanými údaji potvrzeny. Hypotéza o

proměnné x_4 , lokální autonomii ve výdajích, se potvrdila, zatímco u proměnné x_5 , lokální autonomie v daních, se nepotvrdila. Ani v případě proměnné x_6 , stupně závislosti na nepřímém zdanění, získané údaje hypotézu nepodpořily.

Při použití výše uvedených proměnných a údajů za rok 1957 byl Forbes schopen „vysvětlit“ asi 41% rozdílu v závisle proměnné, tj. státních výdajích na hlavu vyjádřené jako procento z důchodu na hlavu. K těmto pak přidal další tři známé nezávisle proměnné - osobní důchod na hlavu, stupeň urbanizace a hustota obyvatel. Spolu s těmito proměnnými vzrostl vysvětlující potenciál jeho regresní analýzy na 45%. Pokud bychom stejnou situaci posuzovali nezávisle, uvedené tři proměnné bez vazby na politický či fiskální systém (neinstitucionální proměnné) by „vysvětlily“ 30% rozdílu, což ovšem naznačuje určitou autokorelaci mezi oběma typy proměnných.